

PROPOJENÍ DOPRAVNÍ VÝCHOVY S VÝUKOU ANGLICKÉHO JAZYKA U DĚTÍ A MLÁDEŽE

Vladislav JANKOVÝCH

Abstrakt: Příspěvek se zabývá možnostmi dopravní výchovy při využití anglických animovaných písní určených k výuce anglického jazyka u dětí a mládeže. Konkrétně se jedná o rozbor vlivu animovaných písní „Stop! Look! Listen! Think!“ a „Keep safe, stay alive!“ na rozvoj povědomí o bezpečném chování v rámci nepřímé dopravní výchovy. V animované písni „Stop! Look! Listen! Think!“ je zachycen způsob přecházení vozovky na místě bez dopravního značení. Animovaná píseň „Keep safe, stay alive!“ se zabývá pěti základními pravidly týkajícími se bezpečnosti chodců a osob cestujících dopravními prostředky. V příspěvku se věnujeme také možnostem využití obou animovaných písní v rámci e-learningových metod výuky.

Klíčová slova: doprava, anglický jazyk, výchova, děti, mládež

Úvodem

V rámci výchovy dětí a mládeže nalzáme stále další prostor pro integraci dopravní výchovy do různých vzdělávacích předmětů. Tento prostor nám nabízí i s dopravní výchovou zdánlivě nesouvisející předměty typu hudební výchova nebo anglický jazyk, i zde však můžeme dopravní výchovu elegantně začlenit. Tato nepřímá dopravní výchova má především tu výhodu, že se při ní dítě neučí záměrně, jak řešit dopravní situace, ale toto řešení se mu nabízí jaksi mimoděk, okrajově, „na pozadí“. Právě nenásilnost této dopravní výchovy „na pozadí“ jiného předmětu vede k tomu, že modelové situace jsou vnímány jako přirozené, což v budoucnu usnadňuje proces jejich záměrného učení v konkrétním předmětu nebo kurzu zaměřeném již specificky právě na dopravní výchovu či některé její aspekty.

Animismus, antropomorfismus a arteficialismus v myšlení dětí

Vágnerová (2000) uvádí, že pro dítě předškolního a mladšího školního věku je zřejmě nejsnazší vyrovnat se s tlakem reality, s nedostatky vlastního myšlení a vlastních zkušeností pomocí fantazie, která má na dítě relaxační a emocionálně příznivý účinek.

Tyto fantazijní tendence, které můžeme nalézat v animismu, antropomorfismu a arteficialismu, jsou jedním z projevů poznávacího egocentrismu dětí. Takový výklad dětem usnadňuje orientaci ve světě, kterému dítě lépe rozumí, když mu může přiřítat vlastnosti živých bytostí nebo dokonce lidské vlastnosti. Modelem, podle něhož dítě vysvětluje různá dění, je jeho vlastní činnost, přičemž si dítě myslí, že fyzikální pohyb a proměny rovněž sledují nějaké cíle a jsou nějakým způsobem motivovány.

Animismus v myšlení dětí

Pojem animismus z antropologie do psychologie převzal Jean Piaget. V antropologii je animismus spojován s nejrannějšími fázemi náboženství, přičemž se jedná o víru v personalizované nadpřirozené bytosti a síly, jejichž projevy lze nalézt ve všech předmětech a jevech, které působí na člověka. Piaget (2007) animismem rozumí dětské sklony k propůjčování osobnostních vlastností a k přisuzování záměrnosti jednání neživým předmětům. Animismus je projevem vývojového stádia dětského myšlení, ve kterém dítě ještě není schopno rozeznávat mezi živými a neživými objekty. Dítě se v rámci animistického myšlení domnívá, že mraky se po obloze pohybují proto, že tomu tak chce člověk nebo Bůh nebo mraky samy o sobě.

Antropomorfismus v myšlení dětí

Nevers (1997) k antropomorfismu uvádí, že je nejzřetelněji pozorovatelný přibližně do 11 let věku dítěte, přičemž je patrný v nahlížení na květiny i živočichy. Mnoho dětí se zdá být zcela přesvědčenými o tom, že rostliny i živočichové „cítí“ věci a mohou trpět i užívat si stejným způsobem jako dítě samo. Věří, že stromy krvácejí a listy stromů jsou jako vlasy člověka. Věří, že ulomení větve stromu je jako uříznutí lidské paže nebo prstu. Věří, že stromy nechávají své větve svěšené, když jsou nešťastné.

Arteficialismus v myšlení dětí

Podle Lagmeiera (1991) arteficialistický pohled dítěte vysvětluje vnější svět jednoduše tak, že jej nějaký člověk udělal. Dítě se domnívá, že měsíc a hvězdy někdo dal na oblohu, že někdo napustil vodu do rybníku, že někdo do rána udělal na rybníce led, že někdo zasadil kameny a vyrostly mu tam hory.

Interiorizace získaných poznatků o dopravních situacích

Z hlediska dopravní výchovy není důležité pouze pasivní zhlédnutí různých druhů chování v běžných či problematických dopravních situacích. Cílem dopravní výchovy je interiorizace neboli zvnitřnění a ztotožnění se s takovým chováním, které minimalizuje nebezpečí, která z různých dopravních situací mohou plynout. Podle Nakonečného (2009) směřuje socializace jedince k vytváření individuálních rolí, z nichž některé jedinec bere jako přirozené a jiné jako více či méně vynucené. O interiorizaci lze hovořit pouze při identifikaci s rolí, kterou jedinec považuje za přirozenou.

Identifikace dětí a mládeže s osobami chovajícími se v souladu s pravidly bezpečného chování v dopravních situacích

V rámci formování příslušné psychické dispozice jedince při procesu interiorizace sociálních norem a různých žádoucích prvků chování, včetně chování dopravního, je výhodou, když se daný jedinec může identifikovat s pozitivními vzory ze svého okolí. V případě nedostatku reálných situací, ve kterých by mohlo být žádoucí chování prezentováno, nebo v případě nedostatku reálných pozitivních vzorů mohou být tyto situace a vzory reprezentovány náhradním způsobem.

Slaměník (2008) uvádí dva možné způsoby identifikace. Prvním je empatická identifikace, která je dána vnímáním podobností žádoucích a nežádoucích vlastností u jedince a u identifikovaného objektu. Druhým způsobem je rolově modelová identifikace, která se projevuje buďto přáním někomu se podobat (idealistická identifikace) nebo přáním se od někoho co nejvíce odlišit (kontraidentifikace).

Může docházet i ke konfliktní identifikaci, při které se jedinec nachází ve stavu empatické identifikace a zároveň ve stavu kontraidentifikace. Takový jedinec pak u konfliktně identifikovaného objektu vnímá vlastní podobnost s žádoucími i nežádoucími vlastnostmi, ale zároveň má přání se od tohoto objektu odlišit.

Identifikace vyjadřuje ztotožnění se s objektem, k němuž má jedinec vysoce pozitivní vztah a chce se mu připodobnit. Při identifikaci jde o záměrné úsilí jedince o převzetí způsobů chování a jednání modelu. Tímto modelem může být osoba ze sociálního prostředí identifikovaného jedince, ale také historická postava, postava z literatury a podobně. Identifikace jedince je neodmyslitelně spojena s interiorizací motivů a způsobů chování vzoru.

Písň „Stop! Look! Listen! Think!“ a „Keep safe stay alive“

Písň „Stop! Look! Listen! Think!“ a „Keep safe stay alive“ jsou primárně určeny pro výuku anglického jazyka. Animovanou verzí obou písní vytvořila společnost British Council, britská mezinárodní organizace pro kulturní vztahy a vzdělávací příležitosti. Obě písň se nenásilnou formou zabývají dopravní problematikou.

Řešení modelové dopravní situace v písni „Stop! Look! Listen! Think!“

V písni „Stop! Look! Listen! Think!“ vystupují čtyři postavy: chlapec, superman, dívka a pes. Chlapec a dívka jsou důležití z hlediska snadné empatické identifikace dítěte. Superman představuje vůdčího jedince, kterého ostatní tři postavy příběhu následují, čímž se stává vhodným objektem idealistické identifikace. Posledním postavou je přátelsky vyhlížející pes, ten pomocí využití antropomorfismu v dětském myšlení vytváří relaxovanější atmosféru a zvyšuje přitažlivost sledovaného příběhu. Vzhledem k animismu v dětském myšlení se mohou mladší děti idealisticky identifikovat i s postavou psa, jejíž dopravní chování v příběhu je totožné s ostatními postavami. Prvek idealistické identifikace je potřebný z hlediska vyvolání zájmu jedince o vlastní záměrné úsilí o převzetí modelu chování.

Všechny čtyři postavy prezentují modelové jednání a chování, které by mělo předcházet a doprovázet přecházení vozovky v oblastech s chybějícím přechodem pro

chodce. Sdělení obsahuje několik prvků chování a jednání, které by dítě mělo interiorizovat a s kterými by se měla pomoci identifikace ztotožnit.

Pět pravidel týkajících se dopravních situací v písni „Keep safe stay alive“

Animovaná píseň „Keep safe, stay alive!“ se zabývá pěti základními pravidly týkajícími se bezpečnosti chodců a osob cestujících dopravními prostředky. Při vstřebávání anglických frází jsou žákovi sugestivním způsobem předávány informace o tom, že:

- Musí dávat pozor na auta.
- Měl by se zviditelnit za šera.
- V místě, kde je chodník, by měl jít po chodníku a ne po vozovce.
- Při přepravě automobilem by měl používat bezpečnostní pásy.
- Může sdělovat dospělým ve svém okolí, aby se v dopravních situacích chovali opatrně.

U jednotlivých prezentovaných pravidel lze nalézt spojitost s některými dopravněpreventivními akcemi. Lze zde nalézt například podobnost s akcemi prezentovanými ze strany rakouského Spolkového ministerstva pro vyučování, umění a kulturu. Stojan (2009) z těchto dopravně-preventivních akcí uvádí akci „Zabezpeč se – máš co ztratit!“, která podporuje používání bezpečnostních pásů nebo akci „Zviditelní se“, zdůrazňující význam používání oděvů a doplňků s reflexními materiály.

Využití v e-learningových a dalších metodách výuky

Výhodou animovaných písní je snadná použitelnost v e-learningových aplikacích. Výhodou propojení s výukou anglického jazyka je mimo jiné fakt, že žák je nucen zaměřit se na detail, aby textu písně porozuměl. Je-li s výukou např. slovíčka „seat belt“ spojeno nejen to, že se jedná o „bezpečnostní pásy“, ale také vizuální vjem obsahující informaci, že bezpečnostní pásy je potřeba v autě vždy použít, pak se dítě vědomě soustředí na samotné učení cizího slova, zatímco doprovodné situaci nevěnuje pozornost, což po opakované expozici vede k tomu, že danou situaci (např. používání bezpečnostních pásů) považuje za přirozenou. Další z výhod, které jsou platné pro využití animovaných písní ve výuce, uvádí Hlad'o (2011), podle něhož lze v duchu konstruktivistického pojetí výuky s pomocí audiovizuálních technologií využívat výukové strategie a postupy aktivizující žákovy poznávací procesy a rozvíjející samostatnost, představivost, fantazii, logické myšlení i tvůrčí schopnosti osobnosti.

Závěrem

Kompetence získávané v rámci dopravní výchovy se především díky svému napojení na každodennost lidského života prolínají s kompetencemi získávanými v různých školních vyučovacích předmětech žáků základních a středních škol i v hrách předškoláků. Této interdisciplinarity dopravní výchovy lze nejlépe využít tehdy, když známe a uvědomujeme si specifika myšlení dětí a mládeže a když je dokážeme využít při spolupodílení se na procesu zvnitřňování pravidel bezpečného chování v dopravních situacích.

Literatura

- HLAĎO, P. Nárýs využití audiovizuální techniky a ITC ve výuce průřezového tématu Člověk a svět práce na středních odborných školách. In DOSTÁL, J. (ed.). *Nové technologie ve vzdělávání: vzdělávací software a interaktivní tabule*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011, s. 25–29. ISBN 978-80-244-2720-1.
- LANGMEIER, J. *Vývojová psychologie pro dětské lékaře*. Praha: Avicenum, 1991. ISBN 80-2010-098-9.
- NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. Praha : Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1679-9.
- NEVERS, P.; GEBHARD, U.; BILLMANN-MAHECHA, E. Patterns of reasoning exhibited by children and adolescents in response to moral dilemmas involving plants, animals and ecosystems. *Journal of Moral Education*, 1997, Vol. 26, Issue 2, s. 169-187. Dostupné z WWW: <<http://search.proquest.com/docview/232579524?accountid=16531>>
- PIAGET, J. *The child's conception of the world*. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 2007. ISBN 9780742559516.
- STOJAN, M. Prevence účasti dětí na dopravních nehodách v zrcadle rozsahu a forem dopravní výchovy dětí a mládeže ve vybraných zemích EU: Část 3: Analýza kategorií mediálních pramenů pro dopravní výchovu. In STOJAN, Mojmir. (ed.). *Aktuální otázky dopravní výchovy*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 5–22. ISBN 978-80-210-5125-6.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2000. ISBN: 80-7178-308-0.
- VÝROST, J.; SLAMĚNÍK, I. *Sociální psychologie*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1428-8.
- Song Stop! Look! Listen! Think! [online]. London (UK) : British Council, 2010 - [cit. 23. června 2011]. Dostupné z WWW: <<http://learnenglishkids.britishcouncil.org/en/songs/stop-look-listen-think>>
- Song Keep safe stay alive [online]. London (UK) : British Council, 2010 - [cit. 23. června 2011]. Dostupné z WWW: <http://learnenglishkids.britishcouncil.org/en/songs/keep-safe-stay-alive>

INTERCONNECTION OF ENGLISH LESSONS AND TRAFFIC EDUCATION FOR CHILDREN AND YOUTH

Abstract: The paper deals with the possibilities of traffic education in the use of English animated songs for teaching English to children and youth. Specifically, the analysis of the impact of animated songs „Stop! Look! Listen! Think!“ and „Keep safe, stay alive!“ to develop awareness of safe behaviour in the indirect traffic education. The animated song „Stop! Look! Listen! Think!“ shows method of crossing the road to the site in place with no traffic signs. Animated song „Keep safe, stay alive!“ deals with

five basic rules for safety of pedestrians and passengers transport. In this paper, we also discussed the possibilities of using both the songs within e-learning teaching methods.

Key words: traffic, English, education, children, youth